

УДК 331.5
JEL Classification J24, H55
DOI 10.33111/sedu.2024.54.041.056

Стожок Людмила Григорівна*

ОСУЧАСНЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ» ПРАЦЕЗДАТНОГО НАСЕЛЕННЯ

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність теми, яка обумовлена тим, що в умовах нинішньої невизначеності, непередбачуваності і появи нових соціальних ризиків питання збереження людського капіталу є основою забезпечення відновлення країни і, відповідно, програм повоєнного розвитку. З метою реалізації поставленої мети було проаналізовано інформаційні джерела формування поняття «людський капітал» як економічної категорії в динаміці розвитку. Досліджено рекомендації міжнародних інституцій щодо наявності положень про змістовність поняття «людський капітал» та ефективність його розвитку. Обґрунтовано необхідність удосконалення механізму відновлення, накопичення і захисту людського капіталу протягом життя з урахуванням впливу нових соціальних ризиків, а також інклюзії, людиноцентризму і новітніх технологій.

Ключові слова: людський капітал, соціальний захист, соціальне страхування, соціальні ризики, працездатне населення.

Вступ. Не викликає сумніву актуальність поставленого питання, яка обґрунтована сучасними вимогами, особливо потребою формування інноваційних, інклюзивних підходів до відбудови країни. Вважаємо, що одним з ключових завдань програм відбудови є відновлення і розвиток людського капіталу. Загрози і ризики втрати людського капіталу породили необхідність формування нових поглядів на його захист з використанням інклюзії та орієнтиром на людиноцентризм як основи формування підґрунтя його розвитку. Наразі забезпечення ефективною реалізацією принципу соціальної справедливості є вкрай складним з огляду на невизначеність та необізнаність відбудови країни і забезпечення її соціально-економічного розвитку в умовах неприпинення воєнних дій. Звідси дослідження сучасних поглядів на відтворення людського капіталу мають ґрунтуватися на нових дієвих соціально-страхових принципах функціонування системи соціального захисту працездатного населення.

Варто підкреслити, що дослідження розвитку людського капіталу мають місце як у зарубіжних, так і в вітчизняних працях провідних науковців. Основу досліджуваної проблематики заклали зарубіжні вчені, такі як Т Шульц [1; 2], який вперше розглянув це поняття як економічне, Г. Беккер [3–5], який акцентував увагу на важливість навчання й освіти в розвитку людського капіталу, М. Ераут

---

* Стожок Людмила Григорівна — канд. екон. наук, здобувач кафедри соціоекономіки та управління персоналом Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (м. Київ, Україна), ORCID: 0000-0003-1424-763X, stozhok@ukr.net

[6] досліджував вплив професійного розвитку на людський капітал. Вітчизняні науковці: Яловий Г. [9], Лібанова Е. [12], Жаліло Я. [13], Грішнова О. [11], Колот А. [10], Новікова О. [14], Антонюк В. [16; 17], Лопушняк Г. [24], Залознова Ю. [14], Азьмук Н. [14], Шахно Ю. [18], Коваль О. [23], Лавриненко Л. [20], Лондар Л. [19] та інші видозмінили дефініцію «людський капітал» з урахуванням нових викликів, з якими стикнулося суспільство за період незалежності.

Постановка завдання. Вагомість досліджень серед українських науковців, які адаптували результати зарубіжних учених до сучасних реалій з урахуванням розвитку технологій, нових викликів політичного, інституціонального, економічного, соціального, демографічного характеру, а також кліматичних та епідеміологічних чинників, на які наразилося суспільство, не викликає сумніву. Проте події сьогодення поставили нові вимоги до механізму розвитку людського капіталу.

Метою статті є розкриття осучаснення сутності дефініції «людський капітал» працездатного населення під впливом факторів і структурних змін сьогодення. Для досягнення зазначеної мети поставлено і висвітлено такі завдання, як аналіз інформаційних джерел, дослідження зміни сутності дефініції «людський капітал» у плині часу і під впливом структурних змін суспільства, аналіз рекомендацій міжнародних інституцій зі змістовності поняття «людський капітал», обґрунтування доцільності розгляду розвитку людського капіталу працездатного населення у площині соціального страхування.

Для досягнення поставлених завдань було використано такі методи: аналізу, узагальнення, системного підходу.

Результати. Досліджуючи функціонування соціального страхування, варто зазначити, що це є одним із механізмів збереження і захисту доходів працюючого населення. Беручи до уваги той факт, що конкурентоспроможність працездатного населення на ринку праці формує людський капітал, який складається зі знань, навичок, отриманих протягом усього життя, продуктивності, здоров'я, яке дане від народження, то завданням соціального страхування є також його збереження та захист, забезпечуючи цим розвиток і накопичення.

Аналізуючи наукові погляди щодо змістовності поняття «людський капітал», варто відмітити, що вони формувались під впливом викликів і потреб соціально-економічного розвитку країн. Проведений аналіз свідчить, що теорія людського капіталу бере початок в 1960-х роках, коли лауреатом Нобелівської премії (1979) Теодором Уільямом Шульцем (Т. Schultz) вперше було розглянуто «людський капітал» як економічне поняття, що становить сукупність знань, навичок і здібностей людей, які працювали в організації [1]. Як зазначав учений, у 1970-х роках поняття набирає стрімкого розвитку й акцент робиться на інвестиції в здобуття знань і набуття професійних навичок. Шкільна і вища освіта розглядаються як основа формування капіталу, спосіб отримання заробітку, механізм забезпечення задоволення протягом життя, механізм утримання і підтримки поколінь. Акцентується увага на тому, що саме попит і пропозиція на навчання, здобуття знань і набуття навичок формують людський капітал. Уперше розглядається теорія люд-

ського капіталу у розрізі розподілу та використання часу [2]. Але попри стрімкий розвиток дефініції, як відмічав Геррі Стенлі Беккер (G. Becker), поняття «людський капітал» не було настільки розповсюдженим і не мало актуальності у наукових дослідженнях соціальних питань та проблем подолання бідності [3, р. 16] і розглядалось здебільшого як спосіб експлуатації капіталу у праці. Звісно, Г. Беккер підтримував думку науковців про те, що освіта і навчання є найважливішими інвестиціями в людський капітал [3, р. 17]. Крім того, останнє сприяє збільшенню продуктивності праці, отриманню вищої заробітної плати, забезпеченню належного матеріального становища родин, інвестиції в розвиток дітей, зростанню прибутку організації і економічному прогресу загалом. Втім науковець зазначав, що вплив інвестицій на продуктивність праці буде ефективним лише за наявності у працівників мотивації, крім того, інтенсивність впливу зменшується з часом, що пояснюється віковою складовою [4, р. 57]. Це свідчить про те, що у переважній кількості сімей існує пряма залежність між інвестиціями у людський капітал батьків і формуванням людського капіталу дітей, що у майбутньому формує належний рівень дохідності та їхнє матеріальне становище. У 1990-х роках змістовність поняття «людський капітал» розширюється складовою охорони здоров'я, яка впливає не лише на можливості отримання освіти, формування навичок, а й на тривалість життя. У науковому полі здоров'я почали розглядати як людський капітал, як інвестиції в зниження смертності та збільшення тривалості життя [5, р. 393]. Не менш важливим кроком було створення механізму використання професійного досвіду. Отже, Міхаел Ераут (M. Eraut) у роботах акцентував увагу на необхідності навчання на робочому місці і створення можливостей для їх використання. На думку науковця, з одного боку, реалізація зазначеного потребує від роботодавців формування сприятливого середовища для соціалізації працівників [6, р. 3], а також самонавчання / саморозвитку, а з другого — сприятиме розширенню прав і можливостей працівників, формуванню і плануванню майбутнього.

Визначається роль професійної кваліфікації, наявність професійного досвіду, початковим етапом якого є стажування, що передбачає передачу знань між працівниками на робочому місці [6, р. 18]. Звідси людський капітал стає однією зі складових оцінювання ефективності діяльності організації, ведення бізнесу, оскільки, сукупність інтелекту, навичок і досвіду разом із належною мотивацією формують стабільний трудовий потенціал організації, забезпечуючи цим її конкурентоспроможність [7, р. 393].

На рівні організації людський капітал розглядають як нематеріальні ресурси, які можна об'єднати у такі групи: 1) найголовніша — компетенції, навички; 2) політика організації з персоналу; 3) інтелектуальна мобільність (вміння швидко реагувати на зміни і виклики) [7, р. 397]. Однозначно, вказане безпосередньо стосується успіху діяльності організації, забезпечуючи її конкурентоспроможність і стабільність на ринку. Як наслідок, у 2000-х роках науковці [8, р. 300] акцентували увагу на взаємозв'язку інституцій і накопичення капіталу, який відіграє важливу роль у збільшенні виробництва, економічному зростанні суспільства та подоланні бідності.

Отже, незаперечним лишається те, що зарубіжні вчені, фахівці досліджень соціальної проблематики заклали теоретичні основи поняття «людський капітал», а вітчизняні науковці адаптували їх до українських реалій. Як зазначав Г. К. Яловий, українська наука має свої результати, в яких людський капітал є самовідтворювальною і репродуктивною категорією. В інноваційній моделі економіки саме людському капіталу відводиться центральне місце, оскільки, на думку науковця, «інноваційні процеси змінюють не види діяльності, а їхню технологічну можливість, використовуючи як пряму продуктивну силу головну особливість людини — спроможність генерувати нові знання» [9, с. 24, 27].

Проведене дослідження наукових поглядів вітчизняних науковців (табл. 1) щодо змістовності поняття «людський капітал» дало можливість запевнити, що в сучасному вимірі масштабний акцент робиться на необхідності дослідження людського капіталу в умовах цифрових трансформацій і зеленої реструктуризації економіки, які потрібні у формуванні інклюзивного суспільства, а також під впливом сучасних ризиків і загроз, спричинених пандемією covid-19 і російсько-українською війною.

Таблиця 1

ДЕФІНІЦІЯ «ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ»

Автор	Зміст поняття
Яловий Г.К. [9, с. 24, 27]	Форма організації функціонування і розвитку продуктивних сил людини. Запас здібностей, знань, навиків, мотивацій, фізичного і духовного здоров'я, природні особливості і таланти, духовні якості, здатність людини до участі у процесі виробництва. Міра можливостей людини надавати особистий дохід через раціональне і послідовне використання у процесі трудової діяльності накопиченого потенціалу часу
Колот А.М., Герасименко О.О. [10, с. 453]	Знання, навички, продуктивність, цінності, що є основою включення людини до сфери безпосереднього виробництва, організації виробничої діяльності, її результатів, формування доходів, створення безпечних умов праці, соціального захисту та питань, що пов'язані зі створенням умов для гідної праці та підвищенням якості життя економічно активного населення
Грішнова О.А. [11, с. 16-17]	Сукупність сформованих і розвинутих у наслідок інвестицій продуктивних здібностей, особистих рис і мотивацій індивідів, що перебувають у їхній власності, використовуються в економічній діяльності, сприяють зростанню продуктивності праці і завдяки цьому впливають на зростання доходів свого власника і національного доходу
Лібанова Е.М. [12]	Люди як такі, їхнє здоров'я, освіта, кваліфікація, статеві-віковий склад, здатність об'єднуватися, вступати в певні зв'язки
Жаліло Я.А. [13]	Освіта, навички, досвід, життєві позиції, мотивація, що визначають спроможність національної держави продукувати технологічні та соціальні інновації
Новікова О.Ф., Залознова Ю.С., Азьмук Н.А. [14, с. 411]	Динамічна система компоненти якої трансформуються під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників: самоідентичність — культурне середовище країни, історична спадщина; навички — національна система освіти; талант — конкуренція на національному ринку праці; внутрішня мотивація — якість трудового життя; здоров'я — система охорони здоров'я та медичного страхування; мережева взаємодія — цифрова трансформація суспільств

Закінчення табл. 1

Автор	Зміст поняття
Онищенко В.П. [15, с. 9]	Здатність громадян до відтворення матеріальних цінностей, забезпечуючи стрімке, інклюзивне, стабільне зростання в державі
Антонюк В.П. [16, с. 5; 17, с. 110]	Задіяні в економіці країни (регіону, громади, фірми) людські активи, які складаються із фізичних, інтелектуальних, професіональних, мотиваційних складових зайнятого населення. Сукупність знань, навичок і досвіду людей, рівень їх інтелекту, культури і мотивації, які формують продуктивні здібності населення, що використовуються в процесі трудової і підприємницької діяльності та забезпечують виробництво національного доходу
Шахно А.Ю. [18, с. 27-28]	Сукупність природних якостей і сформованих та розвинутих у результаті власних і суспільних інвестицій продуктивних здібностей людини у вигляді знань, умінь, професійних навичок, досвіду, здоров'я, мотивації, мобільності, духовності, які здатні підвищувати продуктивність праці індивіда, виступати джерелом доходів особистості в майбутньому та примножувати національне багатство країни
Лондар Л.П. [19, С. 22]	Інтелектуальні здібності, знання і компетентності кожної особистості, набуті в процесі освіти і примножені навичками, отриманими під час професійної діяльності, що є основними умовами переходу національної економіки до інноваційної моделі розвитку
Лавриненко Л.М., Біліченко С.П. [20, с. 22-23]	Інтелектуальні здібності й таланти, знання і практичні навички, отримані у процесі навчання, освіти й практичної діяльності, що мають потенційну здатність принести матеріальний прибуток, й ефективно сприяти соціальному та духовному розвитку держави. Ресурс воєнного протистояння і післявоєнної відбудови країни

Джерело: розроблено автором на основі досліджень.

Як демонструють дані табл. 1, за видозмінення структури поняття акцентується увага на тому, що будь-який прогресивний процес повинен бути обдуманий, обґрунтований і узгоджений, оскільки, він впливає на добробут людини і, відповідно, бізнес та суспільство можуть бути не готовими і потребуватимуть часу на адаптацію до нововведень. Відтак, у своїй монографії Колот А. та Герасименко О. зазначають, що потребує наукового посилення дослідження концепції людини економічної, людини соціальної та людини відповідальної, оскільки працюючій людині [10, с. 433], яка постійно навчається, виховує в собі цінність людиноцентричності [10, с. 451] належить одна з провідних ролей у забезпеченні стійкого розвитку економічної системи [10, с. 433], бо є фактором, ресурсом і метою цього розвитку [10, с. 449].

Актуальним лишається визначення Грішнєвої О. (див. табл. 1), яка ще в 2000-х роках акцентувала увагу на важливості інвестицій у людський капітал. Розвиваючи наукову думку з урахуванням викликів сьогодення науковці [14, с. 408] підкреслюють, що інвестування в людський капітал, може відбуватись шляхом поліпшення якості харчування, медичної допомоги, забезпечення якісної освіти, створення гідних умов праці, удосконалення професійних навичок, забезпечення професійної,

наукової й освітньої мобільності. Сприяти ефективному розвитку людського капіталу, на думку Лондар Л., має і зважена бюджетна політика, яка попри дефіцит бюджету та перегляд стратегічно важливих цілей, повинна передбачати збільшення видатків на фінансування освіти, науки та охорони здоров'я [19, с. 35].

Лопушняк Г. також зазначає, що якість освітніх послуг є важливою складовою процесу відновлення людського потенціалу. Втім на протипагу попереднім акцентам, науковиця запевняє, що для реалізації цього потрібна ефективна система управління, яка буде здатною оперативно реагувати на сучасні виклики та загрози і забезпечувати виконання належного освітнього процесу. Це, відповідно, сприятиме надалі отриманню належної віддачі шляхом підвищення якості робочої сили. Крім того, неперервність освіти протягом життя повинна бути одним з пріоритетів державної політики відновлення та розвитку держави [21]. Безумовно, якість управління освітою є ключовим у формуванні і розвитку людського капіталу, але не менш важливим, як запевняють дослідники цієї проблематики, з урахуванням сучасних викликів та загроз є необхідність створення нових форм навчальних закладів, здатних реагувати на потреби суспільства та умови, за яких освіта, накопичені знання та економічний розвиток будуть взаємопов'язані [20, с. 22].

Підкреслимо, що протистояння пандемії covid-19 і повномасштабному вторгненню росії обумовило необхідність змістити акцент у наукових працях за напрямом досліджень нових ризиків та їхнього впливу на зниження людського капіталу та механізму захисту від них. Як стверджує Антонюк В., відтворенню людського капіталу перешкоджатимуть такі наслідки, як занепад економіки, руйнування міст і сіл, соціальної інфраструктури, скорочення інвестицій [17, с. 114]. Ускладнює цей процес, крім того, й те, що нові соціальні ризики, породжені війною, мають різні форми прояву і різну тривалість наслідків: довготривалі (втрати дітей, молоді та жінок репродуктивного віку, зниження народжуваності), середньо- і короткотривалі (втрати працездатного населення) [17, с. 111]. Важливим вбачається й те, що стратегічний розвиток і відновлення людського капіталу повинні тривати в таких площинах: повернення громадян України, формування ефективної системи розвитку і збереження людського капіталу на підґрунті його інтенсивного відтворення, зміцнення трудових ресурсів країни [14, с. 417].

Онищенко В., розглядаючи людський капітал як рушійну силу післявоєнного відновлення, зазначає, що механізм його відтворення залежить не лише від економічних чинників, а й від впливу соціальних, культурних, політичних аспектів життя суспільства [15, с. 4]. Науковець стверджує, що сучасний людський капітал повинен бути нової якості, спрямований на розширене відтворення економічних відносин і економіки європейського зразка [15, с. 17].

Лібанова Е. акцентує увагу на тому, що ключовим у відновленні України є збереження людського потенціалу, захист прав працюючого населення шляхом забезпечення належного рівня заробітної плати, продуктивності праці, шляхом модернізації виробництва та нових технологій. Не менш важливим, на думку вченої, вбачається ефективна система менеджменту, критеріями якої лишається справедливість [22]. Як стверджують науковці [23], одним із завдань нової

соціальної політики повинно бути створення у країні комфортного середовища для праці та життя людини з метою формування індивідуальної відповідальності із захисту людських прав [23, с. 135].

Аналізуючи динаміку дефініції «людський капітал», варто наголосити на періодичному його редагуванні міжнародними інституціями (табл. 2) з урахуванням викликів: цифровізації, декарбонізації, демографічних змін, а також наслідків пандемії covid-19 і війни росії проти України. Звідси головним завданням постає не лише інвестування в людський капітал, як було закладено першочергово, а й інвестування у механізми накопичення, розвитку, збереження, захисту та примноження як рушійної сили мінімізації ризиків втрати доходів.

Таблиця 2

**ЕВОЛЮЦІЯ ДЕФІНІЦІЇ «ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ»
 У ДОСЛІДЖЕННЯХ І РЕКОМЕНДАЦІЯХ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ**

Організація	Рік	Визначення
Organisation for Economic Cooperation and Envelopment	1998–2001	Знання, навички, компетенції та якості, втілені в людях, які сприяють створенню особистого, соціального та економічного добробуту [24, р. 3]
	2009	Природні здібності, навички, компетенції, набуті через навчання та досвід, а також здоров'я (фізичне, емоційне, психічне) [25]
	2013, 2015, 2020	Знання, навички, компетенції, здоров'я, які роблять внесок в формування майбутнього благополуччя [26]
	2022	Запас знань, навичок та інших особистісних характеристик, втілених в людях, які допомагають їм бути продуктивними [26]
United Nations Economic Commission for Europe	2008, 2016	Набуті знання, навички, кваліфікації, що збільшують виробничий потенціал особи, і є джерелом майбутніх вигід для них [27, р. 19]
World Bank	2018	Знання, навички і здоров'я, які люди накопичують протягом свого життя, роблячи їх продуктивними, гнучкими й інноваційними членами суспільства [28, р. 2, 14]; забезпечуючи конкурентоспроможність та економічне зростання [28, р. 23]
	2020	Знання, навички і здоров'я, які люди накопичують протягом свого життя, які є рушієм сталого зростання та скорочення бідності [29, р. 1]
	2023	Знання, навички, досвід, накопичені протягом життя, здоров'я, які роблять людей більш продуктивними, коли вони виходять на ринок праці і інвестують у власних дітей, це багатство втілене в людях» [30, р. 2, 17]
Eurofound	2023	Навички, знання, компетенції та здібності, які за наявності мотивації та можливостей є рушійною силою ефективності діяльності організації, економіки та сприяють сталому економічному розвитку, продуктивності, підвищенню якості роботи, зайнятості та високому рівню життя» [31, р. 7]

Закінчення табл. 2

Організація	Рік	Визначення
International Labor Organization	2004	Знання, навички, отримані під час навчання, професійної підготовки протягом життя, що сприяють просуванню інтересів як окремих осіб, так і підприємств, економіки і суспільства загалом, а також забезпечують досягнення повної зайнятості, викоринення бідності, соціальної інтеграції та економічного зростання [32]
	2012	Запас компетенцій, знань, соціальних та особистісних якостей, а також творчих здібностей, втілених у здатності створювати економічну цінність [33, р. 4]
	2023	Знання, навички і прагнення людей, що є рушійною силою життєздатності, продуктивності, інновацій, економічної стійкості на реагування на виклики постковідного ринку праці, технологічних інновацій, кліматичних та демографічних змін [34]
Word Economic Forum	2023	Знання, отримані протягом життя, навички: аналітичне та креативне мислення, надійність, увага, технологічна грамотність, стійкість, гнучкість, мобільність, допитливість, мотивація, самосвідомість, лідерство що є запорукою здатності працівників швидко реагувати та адаптуватися до змін [35]

Джерело: розроблено автором на основі досліджень.

Отже, як свідчить проведений аналіз дефініції «людський капітал», основними формами розвитку людського капіталу є знання, навички, здібності, які людина отримує навчаючись протягом життя, потенціал, продуктивність, здоров'я, а механізмом забезпечення накопичення та розвитку є ефективність інвестування, управління та ефективність системи захисту (рис. 1).

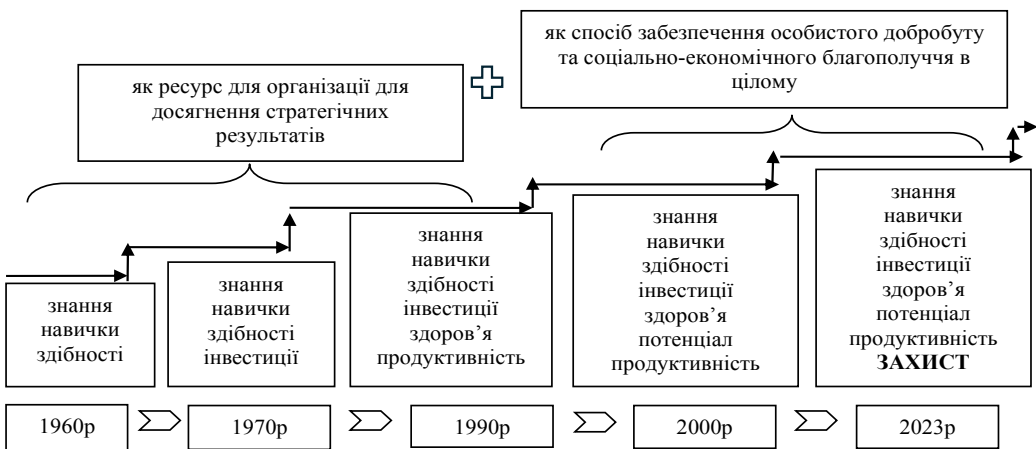

Рисунок 1 — Етапи удосконалення дефініції «людський капітал»

Джерело: розроблено автором на основі досліджень.

Оскільки людський капітал здатний працювати як інвестиції, це свідчить про те, що поточні витрати генерують віддачу в майбутньому, а також про те, що сучасне покоління формує основу розвитку наступного покоління і стабільність попереднього. Відповідно, інвестиції за один період збільшують ефективність інвестицій у наступному періоді та збільшують віддачу до інвестицій у попередніх періодах [36, р. 18]. Вважаємо за потрібне підкреслити, що не менш важливим аспектом з урахуванням нових соціальних ризиків є актуальність захисту зазначеного вище з використанням соціально-страхових принципів. Саме тому ефективність від внеску матиме місце лише в тому випадку, якщо існуватиме можливість використовувати і застосовувати ці накопичення. На нашу думку, саме неперервність цього процесу і його інклюзивність з урахуванням нових соціальних ризиків стане запорукою соціально-економічної стабільності в Україні.

Висновки. Однозначно, на різних етапах розвитку країни визначення людського капіталу корегувалося з урахуванням потреб і вимог структурних змін. Проте зміни, породжені війною: зниженням народжуваності, погіршенням стану здоров'я, втратою працездатності, закриттям освітніх закладів, переведенням на дистанційне навчання, знищенням соціальної інфраструктури, безумовно, матимуть тривалий вплив і потребуватимуть масштабних адресних інвестиційних вкладень. Наслідки пандемії та війни — це не лише економічні потрясіння, а й фізичні втрати (як кількісні, так і якісні), а також зниження когнітивного та соціального розвитку, які зачіпають не одне покоління. Попри те що людський капітал накопичується протягом життя, найбільш ефективно та продуктивно це відбувається в молодому віці. Це підкреслює потребу в удосконаленні механізму відновлення, накопичення людського капіталу та його захисту з урахуванням соціально-страхових принципів. І враховуючи тривалість наслідків, головним завданням соціального захисту і соціального страхування вбачаємо забезпечення безперервного процесу розвитку людського капіталу протягом життя з урахуванням інклюзії, людиноцентризму і новітніх технологій.

Література

1. Theodore W. Schultz Investment in Human Capital. The American Economic Review Vol. 51, No. 1, Mar., 1961 — P.1-17. URL: <https://www.jstor.org/stable/1818907> (last accessed: 12.12.2023)
2. Theodore W. Schultz Human Capital: Policy Issues and Research Opportunities. Economic Research: Retrospect and Prospect Vol 6: Human Resources, 1972, P.1-84 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/6908045.pdf> (last accessed: 12.12.2023)
3. Gary S. Becker A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education (3rd Edition). The University of Chicago Press. — 1994, P.15-28 URL: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c11229/c11229.pdf> (last accessed: 12.12.2023)
4. Gary S. Becker A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education (3rd Edition). The University of Chicago Press. — 1994, P.28-58 URL: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c11230/c11230.pdf> (last accessed: 12.12.2023)

5. Gary S. Becker Health as human capital: synthesis and extensions URL: https://ucema.edu.ar/u/je49/capital_humano/Health_as_Human_Capital_Becker.pdf (last accessed: 12.12.2023)
6. Michael Eraut The Balance between Communities and Personal Agency: Transferring and integrating knowledge and know-how between different communities and contexts URL: https://www.lifewideeducation.uk/uploads/1/3/5/4/13542890/d3._michael_eraut.pdf (last accessed: 12.12.2023)
7. Nick Bontis, Nicola C. Dragonetti, Kristine Jacobsen and Göran Roos The knowledge toolbox: A review of the tools available to measure and manage intangible resources European Management Journal, 1999, vol. 17, issue 4, P. 391 - 402 URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=b3574ba9f951c04c38ad4bd201faee5a4f9b6a0> (last accessed: 12.12.2023)
8. Joilson Dias, Edinaldo Tebaldi, Institutions, human capital, and growth: The institutional mechanism Structural Change and Economic Dynamics Volume 23, Issue 3, September 2012 P.300–312 URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0954349X12000331> (last accessed: 12.12.2023)
9. Яловий Г. К. Теорія людського капіталу як методологія формування інноваційної системи / Яловий Г. К. // Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць.- 2015.-Вип.12.-С.20-28
10. Праця XXI: філософія змін, виклики, вектори розвитку [Електронний ресурс] : монографія / [А. М. Колот, О. О. Герасименко] - К. : КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2021-487, [1] с.
11. Грішнова О. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ: Знання, 2001. - 254 с.
12. Соціально-демографічна ситуація в Україні: шляхи подолання наслідків війни. Листопад 2022 рік URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demografichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannya> (дата звернення: 22.12.2023)
13. Щодо новітніх економічних чинників формування геополітичних пріоритетів URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/tezi_zhal_lo.pdf (дата звернення: 22.12.2023)
14. Новікова О. Відновлення людського капіталу України у післявоєнний період з використанням переваг цифровізації / Ольга Новікова, Юлія Залознова, Надія Азьмук // Журнал європейської економіки Том 21.№4(83). Жовтень-грудень 2022. С.407-427
15. Онищенко В.П. Людський і соціальний капітал України в період її післявоєнного відновлення / В.П. Онищенко // Економіка України. 2023. № 1. С. 03-19 DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.003> (дата звернення: 02.12.2023).
16. Антонюк В.П. Людський капітал як чинник інноваційного розвитку та об'єкт дослідження / В.П. Антонюк // Управління економікою: теорія та практика: Зб. наук. пр. — К: ІЕП НАНУ, 2021. — С. 3-12 DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2021.3-12> (дата звернення: 02.12.2023)
17. Антонюк В.П. Ризики і втрати людського капіталу внаслідок війни / В.П. Антонюк // Економічний вісник Донбасу. — 2022. — № 1 (67). — С. 110-116 DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1\(67\)-110-116](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1(67)-110-116) (дата звернення: 02.12.2023)

18. Шахно А. Ю. Людський капітал в умовах глобалізації: оцінювання, розвиток та державне регулювання / А. Ю. Шахно. — Кривий Ріг: Видавництво ФО-П Чернявський Д. О., 2019. — 360 с.
19. Лондар Л.П. Розвиток людського капіталу в Україні за рахунок розширення можливостей державних фінансів // Освітня аналітика України №1(12), 2021, С.21-38 URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/2_Londar_LP_112_2021_21_38.pdf (дата звернення: 02.12.2023)
20. Лавриненко Л., Біліченко С. Людський капітал як потужний ресурс воєнного протистояння та післявоєнної відбудови країни. Збірник наукових праць «ЛОГОС», (May 26, 2023; Boston, USA), 22–23. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-26.05.2023.004> (дата звернення: 02.12.2023)
21. Лопушняк Г.С. Данилевич Н.С. Регламентация трудовой деятельности научно-педагогических работников в период военного stanu / Г.С. Лопушняк, Н.С. Данилевич // Актуальні проблеми економіки №12 (258). — 2022. — С.14-27 DOI: https://economics.net/wp-content/uploads/2022/12/12.22._topic_-Galina-S.-Lopushnyak-Nataliia-S.-Danylevych-14-27.pdf (дата звернення: 06.12.2023)
22. Експертна дискусія «Стратегія повоєнного відновлення України» травень 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/ekspertna-dyskusiya-stratehiya-povoyoennoho-vidnovlennya-ukrayiny> (дата звернення: 06.12.2023)
23. Коваль О.П. Власенко Р.В. Нова соціальна політика як шлях до відновлення людського капіталу // Ukr.Socium №3(86), 2023—С. 126-136 DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2023.03.126> (дата звернення: 06.12.2023)
24. The Well-being of Nations The role of human and social capital — Executive Summary. OECD, 2001 URL: <https://www.oecd.org/education/innovation-education/1870573.pdf> (last accessed: 15.12.2023).
25. Human Capital: How what you know shapes your life URL: https://www.oecd-ilibrary.org/education/human-capital/summary/english_9789264029095-sum-en (last accessed: 15.12.2023).
26. How's Life? 2013, 2015, 2020 URL: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/how-s-life-2013_9789264201392-en#page186 URL: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/how-s-life-2015_how_life-2015-en URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/bd51f603-en/index.html?itemId=/content/component/bd51f603-en> Productivity, human capital and educational policies URL: <https://www.oecd.org/economy/human-capital> (last accessed: 15.12.2023)
27. System of National Accounts 2008 URL: <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>) Guide on Measuring Human Capital. Conference of European Statisticians, 21 January 2016 URL: <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/consultationDocs/HumanCapitalGuide%20Global%20Consultation-v1.pdf> (last accessed: 15.12.2023)
28. The Human Capital Project. World Bank, Washington. 2018.-50p. URL: <http://hdl.handle.net/10986/30498> The World Bank Annual Report 2018. Washington, D.C. World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/630671538158537244/The-World-Bank-Annual-Report-2018> (last accessed: 15.12.2023)

29. Human Capital Index 2020 Update: Human Capital in the Time of COVID-19. World Bank, Washington. 2020. — 205p. URL: <http://hdl.handle.net/10986/34432> (last accessed: 15.12.2023)
30. Schady, Norbert; Holla, Alaka; Sabarwal, Shwetlena; Silva, Joana; Yi Chang, Andres. Collapse and Recovery: How the COVID-19 Pandemic Eroded Human Capital and What to Do about It. Washington, DC: World Bank. 1. 2023 - 169p URL: <http://hdl.handle.net/10986/39403> (last accessed: 15.12.2023)
31. Cedefop and Eurofound (2023). Fostering skills use for sustained business performance: evidence from the European Company Survey. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2023 — 55p. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2023/fostering-skills-use-for-sustained-business-performance-evidence-from-the-european-company-survey> (last accessed: 15.12.2023)
32. Human Resources Development Recommendation, 2004 (No. 195) URL: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312533:NO (last accessed: 15.12.2023)
33. Human Capital - A Driving Force for Business Growth URL: https://www.ilo.org/global/docs/WCMS_192340/lang-en/index.htm (last accessed: 15.12.2023)
34. Investing in Human Capital G7 Kurashiki Labour and Employment Ministers' Meeting in Okayama Japan, 22-23 April 2023 URL: <http://www.g7.utoronto.ca/employment/2023-001089909.pdf> (last accessed: 15.12.2023)
35. Future of Jobs Report 2023 Insight report may 2023. World Economic Forum - 295p. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023> (last accessed: 15.12.2023)
36. Schady, Norbert; Holla, Alaka; Sabarwal, Shwetlena; Silva, Joana; Yi Chang, Andres. Collapse and Recovery: How the COVID-19 Pandemic Eroded Human Capital and What to Do about It. Washington, DC: World Bank. 2023.1 - 169p URL: <http://hdl.handle.net/10986/39403> (last accessed: 15.12.2023)

References

1. Theodore W. Schultz. "Investment in Human Capital." *The American Economic Review* 51, no. 1 (March 1961): 1-17. <https://www.jstor.org/stable/1818907> (accessed December 12, 2023).
2. Theodore W. Schultz. "Human Capital: Policy Issues and Research Opportunities." In *Economic Research: Retrospect and Prospect, Volume 6: Human Resources*, 1-84. 1972. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/6908045.pdf> (accessed December 12, 2023).
3. Gary S. Becker. *A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*. 3rd ed. Chicago: The University of Chicago Press, 1994, 15-28. Available at: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c11229/c11229.pdf> (accessed December 12, 2023).
4. Gary S. Becker. *A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*. 3rd ed. Chicago: The University of Chicago Press, 1994, 28-58. Available at: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c11230/c11230.pdf> (accessed December 12, 2023).

5. Gary S. Becker. "Health as Human Capital: Synthesis and Extensions." Available at: https://ucema.edu.ar/u/je49/capital_humano/Health_as_Human_Capital_Becker.pdf (accessed December 12, 2023).
6. Michael Eraut. "The Balance between Communities and Personal Agency: Transferring and Integrating Knowledge and Know-How between Different Communities and Contexts." Available at: https://www.lifewideeducation.uk/uploads/1/3/5/4/13542890/d3_michael_eraut.pdf (accessed December 12, 2023).
7. Nick Bontis, Nicola C. Dragonetti, Kristine Jacobsen, and Göran Roos. "The Knowledge Toolbox: A Review of the Tools Available to Measure and Manage Intangible Resources." *European Management Journal* 17, no. 4 (1999): 391-402. Available at: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=b3574ba9f951c04c38ad4bd201faee5a4f9b6a0> (accessed December 12, 2023).
8. Joilson Dias and Edinaldo Tebaldi. "Institutions, Human Capital, and Growth: The Institutional Mechanism." *Structural Change and Economic Dynamics* 23, no. 3 (September 2012): 300-312. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0954349X12000331> (accessed December 12, 2023).
9. Yalovyi, H. K. "Teoriia liudskoho kapitalu yak metodolohiia formuvannia innovatsiinoi systemy" [Theory of Human Capital as a Methodology for the Formation of an Innovation System]. *Economic Bulletin of NTUU "KPI"* 12 (2015): 20-28. [In Ukrainian].
10. Kolot, A. M., and O. O. Herasymenko. *Pratsia XXI: filozofia zmin, vyklyky, vektory rozvytku* [Labour XXI: Philosophy of Change, Challenges, Vectors of Development]. Monograph. Kyiv: Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, 2021. [In Ukrainian].
11. Hrishnova O.A. (2001). *Liudskyi kapital: formuvannia v systemi osvity i profesiinoi pidhotovky* [Human capital: formation in the system of education and professional training]. Kyiv: Znannya. [in Ukrainian].
12. The National Institute for Strategic Studies (2022) *Socialjno-demografichna sytuacija v Ukraini: shlyakhy podolannja naslidkiv vijny* [Socio-demographic situation in Ukraine: ways to overcome the consequences of the war]. Available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demografichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannja> (accessed 22 December 2023) [in Ukrainian].
13. The National Institute for Strategic Studies (2019) *Shhodo novitnikh ekonomichnykh chynnykiv formuvannja gheopolitychnykh prioritetiv* [On the latest economic factors in the formation of geopolitical priorities]. Available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/tezi_zhal_lo.pdf (accessed 22 December 2023) [in Ukrainian].
14. Novikova O.F. (2022) Vidnovlennja ljuds'kogho kapitalu Ukrainy u pisljavojenyj period z vykorystannjam perevagh cyfrovizaciji [Restoration of human capital of Ukraine in the post-war period using the benefits of digitalisation]. *Journal of European Economics*, vol. 21, no. 4 (83), pp. 407-427. [in Ukrainian].
15. Onishchenko V.P. (2023) Ljuds'kyj i social'nyj kapital Ukrainy v period jiji pisljavojennogho vidnovlennja [Human and social capital of Ukraine in the period of its post-war recovery]. *Economy of Ukraine*, no 1, pp. 3-19. Available at: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.003> (accessed 2 December 2023) [in Ukrainian].

16. Antoniuk V.P. (2021) Ljudsjkyj kapital jak chynnyk innovacijnogho rozvytku ta ob'jekt doslidzhennja [Human capital as a factor of innovative development and an object of research]. *Economic management: theory and practice*, pp. 3-12. Available at: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2021.3-12> (accessed 2 December 2023) [in Ukrainian].
17. Antoniuk V.P. (2022) Ryzkyky i vtraty ljudsjkogho kapitalu vnaslidok vijny [Risks and losses of human capital as a result of war]. *Economic Herald of the Donbass*, no. 1 (67), pp. 110-116. Available at: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1\(67\)-110-116](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1(67)-110-116) (accessed 2 December 2023) [in Ukrainian].
18. Shakhno A.Y. (2019) *Ljudsjkyj kapital v umovakh ghlobalizaciji: ocinjuvannja, rozvytok ta derzhavne rehuljuvannja* [Human capital in the context of globalisation: assessment, development and state regulation]. Publishing house FO-P Cherniavskyyi D.O. [in Ukrainian].
19. Londar L.P. (2021) Rozvytok ljudsjkogho kapitalu v Ukrajinii za rakhunok rozshyrennja mozhlyvostej derzhavnykh finansiv [Development of human capital in Ukraine by expanding the capabilities of public finance]. *Educational Analytics of Ukraine*, no. 1 (12), pp. 21-38. Available at: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/2_Londar_LP_112_2021_21_38.pdf (accessed 2 December 2023) [in Ukrainian].
20. Lavrynenko L.M., Bilichenko S.P. (2023) Ljudsjkyj kapital jak potuzhnyj resurs vojennoho protystojannja ta pisljavojennoji vidbudovy krajiny [Human capital as a powerful resource of military confrontation and post-war reconstruction of the country]. *Collection of scientific papers "ΛΟΓΟΣ"*, pp. 22-23. Available at: <https://doi.org/10.36074/logos-26.05.2023.004> (accessed 2 December 2023) [in Ukrainian].
21. Lopushnyak G.S. Danylevych N.S (2022) Reghlamentacija trudovoji dijajlnosti naukovo-pedagoghichnykh pracivnykiv u period vojennoho stanu [Regulation of labour activity of scientific and pedagogical workers during the period of martial law]. *Actual problems of economy*, no. 12 (258), pp. 14-27. Available at: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2022/12/12.22._topic_-Galina-S.-Lopushnyak-Nataliia-S.-Danylevych-14-27.pdf (accessed 6 December 2023) [in Ukrainian].
22. The National Institute for Strategic Studies (2022) *Ekspertna dyskusiiia «Stratehiia povoiennoho vidnovlennia Ukrainy»* [Expert discussion "Strategy of post-war recovery of Ukraine"]. Available at: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/ekspertna-dyskusiya-stratehiya-povoyennoho-vidnovlennya-ukrayiny> (accessed 6 December 2023) [in Ukrainian].
23. Koval O.P. Vlasenko R.V. (2023) Nova sotsialna polityka yak shliakh do vidnovlennia liudskoho kapitalu [New social policy as a way to restore human capital]. *Ukr. Socium*, no. 3 (86), pp. 126-136. Available at: <https://doi.org/10.15407/socium2023.03.126> (accessed 6 December 2023) [in Ukrainian].
24. The Well-being of Nations The role of human and social capital — Executive Summary. OECD, 2001 Available at: <https://www.oecd.org/education/innovation-education/1870573.pdf> (accessed: 15 December 2023) [in English].
25. Human Capital: How what you know shapes your life Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/education/human-capital/summary/english_9789264029095-sum-en (accessed: 15 December 2023) [in English].

26. How's Life? 2013, 2015, 2020 Available at: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/how-s-life-2013_9789264201392-en#page186 Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/how-s-life-2015_how_life-2015-en Available at: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/bd51f603-en/index.html?itemId=/content/component/bd51f603-en> Productivity, human capital and educational policies Available at: <https://www.oecd.org/economy/human-capital> (accessed: 15 December 2023) [in English].
27. System of National Accounts 2008 <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>) Guide on Measuring Human Capital. Conference of European Statisticians, 21 January 2016 Available at: <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/consultationDocs/HumanCapitalGuide%20Global%20Consultation-v1.pdf> (accessed: 15 December 2023) [in English].
28. The Human Capital Project. World Bank, Washington. 2018.-50p. <http://hdl.handle.net/10986/30498> The World Bank Annual Report 2018. Washington, D.C. World Bank Group. Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/630671538158537244/The-World-Bank-Annual-Report-2018> (accessed: 15 December 2023) [in English].
29. Human Capital Index 2020 Update: Human Capital in the Time of COVID-19. World Bank, Washington. 2020. — 205p. Available at: <http://hdl.handle.net/10986/34432> (accessed: 15 December 2023) [in English].
30. Schady, Norbert; Holla, Alaka; Sabarwal, Shwetlena; Silva, Joana; Yi Chang, Andres. Collapse and Recovery: How the COVID-19 Pandemic Eroded Human Capital and What to Do about It. Washington, DC: World Bank. 1. 2023 - 169p Available at: <http://hdl.handle.net/10986/39403> (accessed: 15 December 2023) [in English].
31. Cedefop and Eurofound (2023). Fostering skills use for sustained business performance: evidence from the European Company Survey. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2023 — 55p. Available at: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2023/fostering-skills-use-for-sustained-business-performance-evidence-from-the-european-company-survey> (accessed: 15 December 2023) [in English].
32. Human Resources Development Recommendation, 2004 (No. 195) Available at: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312533:NO (accessed: 15 December 2023) [in English].
33. Human Capital - A Driving Force for Business Growth Available at: https://www.ilo.org/global/docs/WCMS_192340/lang--en/index.htm (accessed: 15 December 2023) [in English].
34. Investing in Human Capital G7 Kurashiki Labour and Employment Ministers' Meeting in Okayama Japan, 22-23 April 2023 Available at: <http://www.g7.utoronto.ca/employment/2023-001089909.pdf> (accessed: 15 December 2023) [in English].
35. Future of Jobs Report 2023 Insight report may 2023. World Economic Forum - 295p. Available at: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023> (accessed: 15 December 2023) [in English].
36. Schady, Norbert; Holla, Alaka; Sabarwal, Shwetlena; Silva, Joana; Yi Chang, Andres. Collapse and Recovery: How the COVID-19 Pandemic Eroded Human Capital and What to Do about It. Washington, DC: World Bank. 2023.1 - 169p Available at: <http://hdl.handle.net/10986/39403> (accessed: 15 December 2023) [in English].

MODERNISATION OF THE DEFINITION OF HUMAN CAPITAL OF THE WORKING POPULATION

Liudmyla G. Stozhok

PhD in Economics,
postdoctoral fellow of Socioeconomics and
Personnel Management Department,
Kyiv National Economics University
named after Vadym Hetman,
(Ukraine)
ORCID 0000-0003-1424-763X

Abstract. The article substantiates the relevance of the topic, which is since in the current conditions of uncertainty, unpredictability, and the emergence of new social risks, the issue of preserving human capital is the basis for ensuring the country's recovery and, accordingly, is one of the key programs of the country's post-war development. The purpose of the study is to investigate the change in the essence of the definition of "human capital" of the working population under the influence of factors and structural changes of the present. To achieve this goal, the author analyzes information sources on the formation of the concept of "human capital" as an economic category. Accordingly, the emphasis was placed on laying the foundations of the study by foreign experts in social issues. In addition, the author states the relevance of the issue among domestic scholars who have adapted the results of foreign research to domestic realities, taking into account the development of technology, new challenges of a political, institutional, economic, social, and demographic nature, as well as climatic and epidemiological factors faced by society. The author studies the recommendations of international institutions regarding the availability of provisions on the content of the concept of "human capital" and the effectiveness of its development. Accordingly, the author substantiates that the main task is not only to invest in human capital, as was originally envisaged, but also to invest in the mechanisms of accumulation, development, preservation, protection, and enhancement as a driving force for minimizing the risks of income loss, an important condition for ecological, inclusive, and sustainable development. The analysis of the positions of domestic scholars in this area reveals a general statement that the consequences of the pandemic, the war, and its duration are not only the economic decline of the country but also physical losses (both quantitative and qualitative), the manifestations of which will be felt by more than one generation. It is found that the above emphasizes the need to improve the mechanism for restoring, accumulating, and protecting human capital, considering the impact of new social risks. It is argued that the main task of the new social policy, in particular social protection, and social insurance, is to ensure the continuous accumulation, protection, preservation, multiplication, and development of human capital lifelong, considering inclusion, human-centered approach, and the latest technologies.

Keywords: human capital, social protection, social insurance, social risks, working population.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2024